

Kubovčáková, Zuzana

[Kodžiki: kronika dávného Japonska. Přel. Karel Fiala]

Religio. 2012, vol. 20, iss. 2, pp. 290-292

ISSN 1210-3640 (print); ISSN 2336-4475 (online)

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/125432>

Access Date: 28. 11. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

vědný bůh bouře Baal/Hadad, zvaný i na nápisu z Tell Fekheriyeh *gugal šamē u erše-ti*); „ženy upřednostňovaly bohyně“ (s. 14); „biblické texty neobsahují žádný systém chronologie“ (s. 26); „evropské amfiktyonní svazy“ (s. 16-17; autorka sdílí dávno opuštěnou Nothovu teorii o amfiktyonii izraelských kmenů, jako doklad uvádí *Sd* 6,26).

Nelze vyloučit, že některé z uvedených příkladů jsou prosté chyby, ke kterým došlo při zpracování textu. Alespoň na některých místech se zdá, že autorka měla na mysli opak řečeného: „Současní badatelé už nepovažují biblický Izrael za literární konstrukt“ (s. 24) mělo patrně být „považují“; „změny se omezovaly na území Palestiny“ (s. 21) má (doufejme) být „neomezovaly“; na s. 19 čti Albrighť místo Alt; údaj za pozn. 15 (s. 20) se opět váží k minimalistům, i když to formálně vypadá naopak. Ponechme stranou lákavou hypotézu, že „prorok Izajáš zřejmě pařil“ (s. 13).

Nelze nenabýt dojmu, že práci autorka připravila k vydání takřkajíc na kolena. To může být polehčující okolností, určitě však ne dostatečnou omluvou. Pavel Sládek končí svoje zamyšlení konstatováním, že „české judaistice nepomohou překlady průměrných a podprůměrných cizojazyčných prací“ (P. Sládek, „Judaistika v českých zemích...“, 235). Obávám se, že to samé platí i o průměrných a podprůměrných pracích původních. A tato byla nejen obhájena, ale dokonce „prošla recenzním řízením a byla schválena Redakční radou ZČU“.

PAVEL ČECH

Kodžiki: Kronika dávného Japonska, přel. Karel Fiala,

Praha: ExOriente 2012, 371 s.
ISBN 978-80-904246-9-2.

ExOriente, akademické nakladatelstvo špecializujúce sa na vydávanie orientalistických a religionistických titulov, sa začiatkom roka 2012 opäť raz dostalo do pozornosti čitateľa prekladom najstaršej japonskej kroniky *Kodžiki*. Za týmto výnimočným prekladateľským počínom stojí Karel Fiala, emeritný profesor Prefektúrnej univerzity v japonskom Fukuji, a česká japanologička Denisa Vostrá ako odborná redaktorka publikácie. Profesor Fiala si tak na svoje konto pripísal tretí titul prekladov zo starej japončiny. Prvým z nich bol vojenský epos *Príbeh rodu Taira*, spísaný v stredovekej japončine a v Čechách vydaný v roku 1993 (*Príbeh rodu Taira*, Praha: Mladá fronta 1993). Ako druhý uzrel v rokoch 2002-2008 postupne svetlo sveta *Príbeh o princovi Gendžim*, štvorzväzkový preklad dvorského románu v klasickej japončine 11. storočia (*Príbeh prince Gendžiho* I-IV, Praha – Litomyšl: Paseka 2002-2008). *Kodžiki*, najstaršie dochované literárne dielo Japoncov, písané jazykom z počiatku 8. storočia, je v poradí treťou historickou publikáciou, ktorej príbeh si český a slovenský čitateľ môže vďaka úsiliu profesora Fialu s chuťou prečítať.

V kronike *Kodžiki* sa však nejedná len o samotný preklad diela – publikácia obsahuje aj úvodné a záverečné kapitoly s dôležitými informáciami vychádzajúcimi z najnovších výskumov japonských a svetových bádateľov počínajúc na začiatku 20. storočia a končiac doslova mesiace pred vydaním knihy (najaktuálnejšia poznámka je z decembra 2011). Z neuveriteľných tisíc sto sedemnástich poznámok pod čiarou, ktoré sú skutočne počas celého prekladu nesmierne nápomocné ako vysvetlivky, sa zároveň dozvedáme mnohé nielen o jednotlivých japonských cisároch a ich mýtických aj údajných historických skutkoch, ale aj o tradičnej japonskej kultúre, zvyklostiach, náboženských alebo spoločenských tabu, avšak

aj o spôsobe života na dvore aj v provinčných oblastiach. Samotné príbehy v kronike približujú zmysľane archaického človeka, mytológiu ukotvujúcu princípy zrodenia a smrti, ale aj znovuzrodenia po smrti, prečiny voči daným pravidlám a zaň nasledujúce tresty, boj dobra a zla medzi skupinami božstiev, ktorý odráža historický boj medzi japonským vládnucim rodom a mocenskými skupinami z periférií. Do genealógie vládnuceho rodu, z pokynu ktorého bola *Kodžiki* spísaná dvoranom Ó no Jasumarom v roku 712, sú postupne zakomponované rodové línie a mýty aristokratických rodov, ktoré pôsobili v blízkosti cisárov a cisároviien. Avšak námetom kroniky *Kodžiki* nie je len mytológia – dozvedáme sa aj súvislosti vzniku a pôvodu rôznych japonských tradícií, medzi ktoré patria napríklad dnes ešte stále živé sumó, tance počas sviatku zosnulých, ale aj mnohé iné tabu, povery a zvyklosti, vrátane pôvodu a priebehu starých rituálov súvisajúcich napríklad so sobášom, modlitbami k božstvám alebo s (nielen) čiernou mágiou a smrťou.

V priebehu deja je pričínajúc trefou kapitolou mýtický dej a epický príbeh nahrádzaný, v súlade s japonským kultúrnym dedičstvom, básňami, ktorých prostredníctvom dochádza k prerozprávaniu niektorých udalostí lyrickou formou. Preklad kroniky tak prináša nielen pohľad do temných dôb dávnej mytológie, ktorá sa postupne prelína s historickými udalosťami, ale aj do japonského lyrického vnímania vývoja dejinných udalostí. Básne to sú oslavné, radostné, blahoprajné a žehnajúce, ale aj kliatby, vyznania, spevy, cestovné piesne popisujúce jednotlivé zastávky na ceste, rozhovory, otázky a odpovede vyjadrované práve lyrickou formou.

Kronika začína historickým úvodom, ktorý je vhodným predstavením problematiky, nakoľko poskytuje výklad k pôvodu a vzniku diela, ale aj fascinujúce dôkazy k historickému pozadiu jej vzniku. V prvej časti, popisujúcej „dobu, v ktorej majú počiatok bohovia aj ľudia“, sledujeme spoločnú cestu božského páru Izanakiho a Izanami a ich potomkov, od ktorých v druhej časti odvíjajú svoj rod a pôvod bájni cisári – polobohovia a chrabří hrdinovia, ktorí dobývajú a podrobujú si rôzne časti japonských

ostrovov s cieľom nájsť najvhodnejšie miesta pre spravovanie ríše, ktorú poeticky nazývali „zemou hojných rákosových planín“, „ostrovmi vážok“ alebo „zemou tisícich jesení“. Od tretieho zväzku kroniky sa objavujú legendárni cisári z dôb úsvitu japonských dejín, ktorí sa v snahe posilnenia ríše často nevyhýbali otcovražde či bratovražde. Oslavné a blahoprajné básne sa prelínajú s krvavými bojmi o cisársky trón, intrigy a často vzájomné úklady detí, strýcov, otcov a bratov. V niekoľkých záverečných kapitolách kronikár vynecháva dejovú líniu a sústredí sa na uvádzanie genealogických údajov, končiac výpočet cisárov dobou vlády cisárovnej Suiko (592-628), prvej historicky doloženej panovníčky na japonskom tróne.

V záverečných poznámkach prekladateľ priznáva rozdelenie kapitol podľa vlastného uváženia, ktoré sa nezhoduje s členením v iných vydaniach *Kodžiki*. Karel Fiala taktiež volí neobvyklý prepis starých japonských mien do češtiny v snahe zachovať čo najvernejší prepis pôvodného slova, ale aj bohatší počet samohlások, ako bolo v starej japončine bežné. Zaujímavým počínom je tiež rozhodnutie prekladať – v rámci možnosti – aj mená japonských božstiev do češtiny. Takýto prístup je veľmi prínosný najmä v záujme pochopenia sledu udalostí pre tých, ktorým dlhé japonské mýtické mená typu Amě nō pi para opo Si na domi nō kami prídu v preloženej verzii Nebeský boh vnútra slnka a minister z oblasti Si zrozumiteľnejšie.

V rámci ďalších prekladov Fiala prináša do českého a slovenského prostredia niekoľko novotvarov. Napríklad v preklade samotného titulu *Kodžiki*, ktorý profesorka Zdenka Švarcová, odborníčka na japonskú literatúru, uvádza ako „Záznamy o starých veciach“, Karel Fiala prináša variáciu „Záznamy o dávných udalostiach“. Fiala taktiež volí staršiu verziu označenia jedného z hlavných božstiev, Izanaki – miesto doposiaľ používaného tvaru Izanagi. Prekvapivo označuje napríklad Amaterasu, hlavné božstvo cisárskeho rodu uctievané v svätyni v Ise, pod spojením „veľký boh v Ise“, teda ako mužské (s. 163, 188). Nielen menám božstiev kami sa dostalo prekladu, ale aj niektoré geografické oblasti majúce súvislosť s archaickými mýtmi boli preložené,

a my sa tak dozvedáme, že v Japonsku majú Záhorie (Záhōji), Poriečie (Pořiči) alebo Výslnie (Výsluni).

V priebehu pozorného sledovania všetkých troch častí kroniky *Kodžiki* je možno jednoznačne spozorovať zmenu v myslení Japoncov, najmä čo sa týkalo morálky, loajality alebo spravodlivosti. Prvej časti dominujú božstvá kami spravujúce nebeskú aj pozemskú ríšu, ktoré rozhodujú o nadchádzajúcich udalostiach, trestoch a postíhoch, v ďalších častiach je možné sledovať stopy pevninského myslenia, ktoré sa najmä v tretej časti opakovane objavuje v podobe konfuciánskych prvkov. Z doby vlády božstiev sa ťažisko deja posúva smerom k autonómnym rozhodnutiam jednotlivca – smrteľníka, zároveň však do hry vstupuje aj psychológia viny. Fiala v tretej časti doslova spomína „meniaci sa systém hodnôt“ v „záhadnom“ piatom storočí (s. 278), ktorý dáva do súvislosti so spoločenskou zmenou z dovtedajšieho matriarchátu na patriarchálny systém. Pre ilustráciu kronika uvádza príklady spoločenského, partnerského, ale tiež sexuálneho dobového života, a príbehy o polygamii, inceste, mileneckej láske a obetavosti, avšak aj lsti a zrade, nie sú neobvyklé. Najmä v dobe legendárnych cisárov sa stretávame so žiarlivostnými vraždami alebo úkladnými intrigami s cieľom získať moc, pričom oba ciele sa často prelínajú.

Okrem pútavého čítania starých japonských mytologických príbehov s množstvom priestoru pre fantastické výjavy preklad profesora Fialu ponúka podrobne spracovanú odbornú publikáciu s bohatým doplnením komentárov a vysvetlení. *Kodžiki* tak nie je „iba“ kronikou popisujúcou mýty postupne sa prelínajúce do dejín, ale je skutočne japonskou národnou kronikou, ktorá zároveň slúži ako studnica mýtov, zvykov a tradícií, ako aj etických nariadení, ktorými sa riadili najstarší obyvatelia japonských ostrovov od čias temného dávnoveku až po historickú dobu.

ZUZANA KUBOVČÁKOVÁ

Nicholas Goodrick-Clarke, Západní esoterické tradice,

Praha: Grada 2011, 256 s.
ISBN 978-80-247-3143-8.

Zájem o esoteriku vyzrostl z hľadiska vydavateľskej činnosti v Českej republike najviac až v posledných desaťročiach. Pevnejšie vychádzajú popularizační príručky, lexikony alebo slovníky často nevalné kvality, popripadá publikácie pojednávajúce o dlhých smerech v této oblasti. Výjimku tvorí „všezahrnující“ encyklopedie, kde se lze o esoterismu dočíst v ucelenější podobě, ale i v těchto případech jde spíše o počiny popularizačního typu. Nakladatelství Grada přišlo v roce 2011 s titulem, který si klade za cíl poskytnout v oblasti západního esoterismu systematický základní přehled, a to od jeho počátků až do dnešní doby. Na českém knižním trhu jde o první dílo s takovou ambicí.

Autorem publikace je Nicholas Goodrick-Clarke, historik a profesor na univerzitě v britském Exeteru, jeden ze zakladatelů Evropské společnosti pro studium západního esoterismu. Spolu s dalšími kolegy z oboru, Antoinem Faivrem a Arthurem Versluisem, patří k průkopníkům studia esoterismu na akademické půdě. Goodrick-Clarke je od konce 90. let českým čtenářům známý jako autor knihy *Okultní kořeny nacismu* (Nicholas Goodrick-Clarke, *Okultní kořeny nacismu*, přel. Daria Dvořáková, Praha: Votobia 1998; id., *Okultní kořeny nacismu*, přel. Miroslav Korbelík, Praha: Eminent 2005), pojednávající o myšlenkách, z nichž nacističtí vůdcové, zejména Adolf Hitler a Heinrich Himmler, čerpali inspiraci. Později následovaly překlady dalších dvou děl s podobnou tematikou (Nicholas Goodrick-Clarke, *Černé slunce: Arijské kultury, esoterický neonacismus a politika identity*, přel. Miloslav Korbelík, Praha: Zuzana Marie Kostičková, Praha: Grada 2011). Autorův výzkumný záběr, který je mnohem širší a v němž se zabývá i tak významnými osobnostmi, jako byl Paracelsus, Emanuel Swedenborg či Helena Blavatská, tak zůstal českému čtenáři až do nedávna